SEA/EIA 2010
Donovaly 25. - 26. máj 2010

Návrh štandardov a limitov pre umiestňovanie veterných elektrární a veterných parkov na území Slovenskej republiky

Peter Chomjak

Anotácia

Vzhľadom na citlivosť umiestňovania rôznych energetických zariadení v prírode a krajine, vrátane zariadení pre využitie veternej energie, je potrebné v SR implementovať jednotné environmentálne štandardy a limity, ktoré by slúžili orgánom životného prostredia na jednotlivých úrovniach, samosprávnym orgánom ako aj investorom k vyhľadávaniu vhodných lokalít pred a v procese hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Abstract

Utilization of renewable energy sources (RES) has to respect environmental limits. Particularly for wind power plants there is valid the principle, about necessity to evaluate all negative effects on inhabitants, land, nature and other human activities which are already present, are planned or expected on the territory. Among the tasks in Slovak environmental agency – Centre of landscape planning, natural and energy sources in Presov there was elaborate draft of environmental limits and standards in using of RES (small hydro plants, biomass, wind power plants) in last few years. In this article is presented a brief description for wind energy use and detailed proposal on limits to location wind power plants in Slovakia.

Úvod

Jednou zo základných priorít schválenej Energetickej politiky SR je zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie na výrobe elektriny a tepla s cieľom vytvoriť primerané doplnkové zdroje potrebné na krytie domáceho dopytu. Rast cien fosílnych neobnoviteľných palív v posledných rokoch posúva túto energetickú alternatívu do centra ekonomickej a politickej pozornosti. Medzi obnoviteľné zdroje energie (OZE), ktoré je možné v súčasnosti technologicky využiť, sa zaraďuje biomasa, vrátane biopalív a bioplynu, slnečná, vodná, veterná a geotermálna energia.

Vstupom do Európskej únie (EÚ) prevzala Slovenská republika na seba aj záväzky súvisiace s vyšším využívaním obnoviteľných zdrojov energie (OZE). Jedným z hlavných cieľov EÚ je znižovanie emisií skleníkových plynov a znižovanie výdavkov na dovoz ropy a zemného plynu. V súčasnej dobe Slovenská republika zaostáva v rozvoji a využívaní obnoviteľných zdrojov energie oproti väčšine krajín EÚ. Slovenská Republika sa v klimaticko-energetickom balíčku a Smernici Európskeho parlamentu a Rady o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES zaviazala dosiahnuť podiel obnoviteľných zdrojov energie na konečnej spotrebe energie do roku 2020 na úrovni 14 % oproti 6,7 % v roku 2005. Podľa najnovších podkladov (v zmysle dokumentu *Európa 2020 – Stratégia*

na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu) je cieľom v roku 2020 čerpať 20 % energie z obnoviteľných zdrojov.

Navrhované limity a štandardy pre umiestňovanie veterných parkov na Slovensku predstavujú ucelený návrh podmienok, za akých je možné rozvíjať využívanie veternej energie bez väčších negatívnych dopadov na krajinu a obyvateľstvo. Predložený návrh bol spracovaný na základe odborných konzultácií spracovateľov nielen s odborníkmi z okruhu rezortu životného prostredia, ale predstavujú zhrnutie požiadaviek a limitov požadovaných aj ostatnými dotknutými rezortmi (napr. obrana, zdravotníctvo, doprava, kultúra a pod.), ktoré boli prerokované na vytvorenej medzirezortnej a medzi inštitucionálnej Ad hoc Pracovnej skupine pre tvorbu limitov a štandardov vhodnosti pre umiestňovanie veterných elektrární. Počas rokovania bol definovaný konečný cieľ - vypracovať a predložiť medzirezortný materiál resp. koncepciu na podporu využívania veternej energie vrátane kritérií rešpektujúcich energetické, sociálne, environmentálne a ekonomické vplyvy a aspekty s nasledujúcimi úlohami:

- stanovenie environmentálnych limitov z hľadiska ochrany prírody a krajiny, krajinného rázu, pri využívaní prírodných zdrojov;
- návrh metodických postupov/limitov pri využívaní veternej energie;
- sumarizácia legislatívne upravených environmentálnych obmedzení a limitov pre využívanie obnoviteľných zdrojov energie.

Veľkým problémom pri hodnotení a posudzovaní vplyvov pri umiestňovaní veterných elektrární a veterných parkov bola absencia jednotnej metodiky, ktorá by objektivizovala hodnotenie dopadov na krajinný ráz a obraz z hľadiska vizuálnej exponovanosti lokality. Zintenzívnili sa práce na dokončení, oponentúre a úprave *Metodiky identifikácie a hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny,* ktorú pripravil kolektív pracovníkov SAŽP a TU vo Zvolene pod vedením Doc. Ing. Petra Jančuru, PhD. v januári 2010.
Doposiaľ nebolo možné navrhnuté štandardy, limity a kritériá vhodnosti pre umiestňovanie zariadení využívajúcich veternú energiu s ohľadom na počet prevádzkovaných veterných elektrární overiť v praxi. Z uvedeného dôvodu bol navrhovaný materiál (smernica) zostavený na základe aktuálneho právneho stavu v SR, zahraničných skúseností, dostupných vedeckých prác a reálnych terénnych pozorovaní. V budúcnosti bude potrebné tento materiál doplňovať na základe praktických skúseností v podmienkach SR tak, aby na jednej strane podporoval rozvoj veternej energie v SR v súlade so zámermi vlády SR a na druhej strane chránil životné prostredie. Navrhovaný materiál prešiel niekoľkými fázami spracovania: v polovici roku 2009 sa začal pripravovať legislatívny návrh formou nariadenia vlády SR (uvažovalo sa aj o forme vyhlášky MŽP SR), avšak nakoniec bolo na prelome rokov 2009 a 2010 rozhodnuté o spracovaní návrhu výstupu formou smernice MŽP SR.

Vlastný návrh *Smernice MŽP SR, ktorou sa ustanovujú štandardy a limity pre umiestňovanie veterných elektrární a veterných parkov na území Slovenskej republiky* (ďalej iba návrh smernice alebo smernica) v úvodnej časti vysvetľuje predmet úpravy a vymedzuje základné pojmy.
Následne definuje územnú kategorizáciu podľa vhodnosti umiestnenia veternej elektrárne a veterného parku pre výstavbu na:

- územia vhodné,
- územia podmienečne vhodné (limity kategórie C a B)
- územia nevhodné (limity kategórie A).

Kategória území podmienečne vhodných je rozdelená na dve kategórie:

a) **územia podmienečne vhodné s obmedzeniami (limity kategórie C**) sú územia, v ktorých je potrebné preskúmať, či nie sú zaťažené odbornými či legislatívnymi obmedzeniami. V prípade, ak áno, je ich potrebné zhodnotiť vyjadreniami, či stanoviskami relevantných orgánov alebo dlhodobými pozorovaniami v danej lokalite pred alebo v procese hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie,
b) **územia podmienečne vhodné s prísnym odborným limitom (limity kategórie B)** sú územia, kde budú v procese hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie uplatňované prísne odborné limity, ktoré bude nutné pred a v procese hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie doložiť odbornými štúdiami, posudkami, vyjadreniami, resp. povoleniami príslušných orgánov, z ktorých bude zrejmá miera, akou výstavba veternej elektrárne a veterného parku ovplyvní životné prostredie a zdravie ľudí, ohrozí, či neohrozí iný, v dokumente definovaný, právom chránený záujem. Zaradenie územia do tejto kategórie neznamená automaticky nemožnosť budúceho umiestnenia veternej elektrárne a veterného parku, ale indikuje potrebu intenzívneho skúmania daného územia z hľadiska možného ohrozenia právom chránených záujmov. Je zrejmé, že čím viac právom chránených záujmov sa na posudzovanom území vyskytuje, tým komplexnejšie musí byť ich posúdenie.

Kategória území podmienečne vhodných s obmedzeniami je menej prísna v porovnaní s územiami podmienečne vhodnými s prísnym odborným limitom. Toto musí byť zohľadnené aj váhou jednotlivých hodnotiacich kritérií v procese hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie. V ďalšom texte navrhovanej smernice je podrobnejšie rozvedená špecifikácia jednotlivých obmedzení. Súčasne sú podrobnejšie uvedené štandardy pre umiestňovanie veterných parkov a veterných elektrární v krajine. Osobitne sa v návrhu smernice uvádzajú kritériá hodnotenia vplyvu na krajinný obraz v zmysle vyššie citovanej *Metodiky identifikácie a hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny*, ktorá predstavuje jeden z implementačných cieľov Európskeho dohovoru o krajine, ku ktorému SR pristúpila v roku 2005.

Do kategórie **území nevhodných pre výstavbu veterných elektrárni a veterných parkov (limity kategórie A)** patria územia, kde je v platnej legislatíve zakotvený limit na umiestňovanie vybraných aktivít alebo územia so všeobecne akceptovanými podmienkami pre únosný štandard bývania obyvateľov, napr.: územia s bytovou a občianskou vybavenosťou, vrátane území na tento účel vyčlenených v platných územných plánoch a územia v ich bezprostrednom okolí, kde nie je možné dosiahnuť splnenie hlukových hladín podľa osobitného predpisu; chránené územia s 3., 4. a 5. stupňom ochrany; ochranné pásma chránených území, na ktorých platí 3., 4. a 5. stupeň ochrany; zóny A, B a C chránených území; územia európskeho významu s navrhovaným 3. až 5. stupňom ochrany; ochranné pásma letísk a leteckých pozemných zariadení; ochranné pásma líniových objektov, nadradenej infraštruktúry; diaľnice a rýchlostné cesty, ostatné cesty, železnice a i.

K navrhovanej smernici je vypracovaný grafický výstup prostredníctvom GIS aplikácií na základe aktualizácie grafických podkladov dodaných dotknutými rezortmi, participujúcimi na práci „ad hoc“ pracovnej skupiny v mierke 1 : 500 000. Grafické výstupy spolu s katalógom limitov boli v priebehu mesiaca jún 2009 zavesené na webovú stránku

Enviroportál www.enviroportal.sk (http://enviroportal.sk/oze/veterna-energia.php), pričom sú verejne prístupné. Predmetný materiál tvoria:

- Zoznam_limitov Zoznam limitov
- Katalóg limitov kategórie: A,B,C
- Manuál ku grafickej časti Manuál ku grafickej časti
- Mapy limitov: A, B, C
- Syntéza Syntéza

V záverečnej časti navrhovanej smernice je informácia o aktualizácii katalógu limitov v závislosti od zmien v legislatíve ako i v závislosti od nadobudnutých skúsenosti s umiestňovaním veterných elektrární a veterných parkov jedenkrát ročne a uverejnení aktualizácie vo Vestníku MŽP SR a na databázovom serveri Slovenskej agentúry životného prostredia.

Záver

Dňom uverejnenia navrhovanej smernice vo Vestníku MŽP SR prax získa metodický postup, ktorým bude možné jednotne pristupovať k posudzovaniu dokumentácie v procese prípravy projektov pre výstavbu veterných elektrární a veterných parkov nielen zo strany orgánov štátnej správy a samosprávy (na miestnej i regionálnej úrovni), ale poskytne vhodné usmernenie aj pre investorov a odbornú i laickú verejnosť.

Literatúra a podklady:

- Európa 2020 – Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. EK (návrh), Brusel, marec 2010

- Európsky dohovor o krajine, Florencia 20. október 2000

- Krajinnoekologické predpoklady a environmentálne limity využívania krajiny pre OZE na území SR: GEOTERMÁLNA ENERGIA, SLNEČNÁ ENERGIA, VETERNÁ ENERGIA, BIOMASA. SAŽP-CKEP Prešov, 2005-2007

- Návrh smernice MŽP SR, ktorou sa ustanovujú štandardy a limity pre umiestňovanie veterných elektrární a veterných parkov na území Slovenskej republiky. MŽP SR, marec 2010

- Stratégia vyššieho využitia obnoviteľných zdrojov energie v SR, schválená uznesením vlády SR č. 383/2007 na svojom rokovaní 25. apríla 2007

- Štandardy a limity pre umiestňovanie veterných parkov a veterných elektrární na území Slovenska (návrh). SAŽP-CKEP Prešov, 2007

- www.enviroportal.sk

Ing. Peter Chomjak
Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica
Centrum krajinného plánovania prírodných a energetických zdrojov
Sabinovská 3, 080 01 Prešov
peter.chomjak@sazp.sk
++421 51 7480123